

ПРЕПОРЪКИ

ПРЕПОРЪКА НА КОМИСИЯТА

от 17 юли 2012 година

относно достъпа до научна информация и нейното съхранение

(2012/417/ЕС)

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 292 от него,

като има предвид, че:

- (1) Съобщението на Комисията „Европа 2020“⁽¹⁾ поставя като приоритет икономическия растеж, който се основава на знанието и иновациите.
- (2) Целите, които си поставя стратегията „Европа 2020“, са разгледани по-подробно най-вече във водещите инициативи „Програма в областта на цифровите технологии за Европа“⁽²⁾ и „Съюз за иновации“⁽³⁾. Сред действията, които трябва да бъдат предприети в рамките на „Програмата в областта на цифровите технологии за Европа“, се предвижда широкомащабно разпространение на резултатите от публично финансираните научни изследвания чрез свободен достъп до публикации на научни данни и документи. Инициативата „Съюз за иновации“ е призив за изграждане на рамка на Европейско изследователско пространство, за да бъдат премахнати пречките пред мобилността и трансграничното сътрудничество. Тя предвижда поощряване на свободния достъп до публикации и данни от публично финансирани научни изследвания и превръщането на достъпа до публикации в основен принцип на проектите, финансирани по рамковите програми за научни изследвания на ЕС.
- (3) На 14 февруари 2007 г. Комисията прие съобщение относно научната информация в цифровия век: достъп, разпространение и съхранение⁽⁴⁾, придружено от работен документ на службите на Комисията. То дава обща представа за състоянието в Европа на научните публикации и съхранението на научноизследователските

резултати, като се разглеждат съответните организационни, правни, технически и финансови въпроси.

- (4) През ноември 2007 г. съобщението бе последвано от заключенията на Съвета относно научната информация в цифровия век: достъп, разпространение и съхранение. В заключенията се предлага на Комисията да опита предоставянето на свободен достъп до научните публикации, направени по проектите, финансирани по рамковите програми за научни изследвания на ЕС; те включват и редица действия, които трябва да предприемат държавите членки. В някои области, разгледани в заключенията, е постигнат напредък, но не всички цели са постигнати и държавите членки са постигнали различни степени на напредък. Необходимо е действие на ЕС, за да се използва максимално научноизследователският потенциал на Европа.
- (5) Политиките на свободен достъп целят да се предостави безплатен достъп на читателите до рецензираните от независими експерти научни публикации и изследователски данни на възможно най-ранен етап от процеса на разпространение, както и да се осигури възможност за използването и повторното използване на резултатите от научните изследвания. Тези политики следва да се прилагат като се отчете предизвикателството в областта на правата върху интелектуалната собственост.
- (6) Политиките за свободен достъп до резултатите от научните изследвания следва да се прилагат за всички публично финансирани научни изследвания. Очаква се тези политики да подобрят условията за извършване на научноизследователски дейности, като се намали дублирането на усилия и се сведе до минимум времето, отделяно за търсене и достъп до информация. Това ще ускори развитието на научния прогрес и ще улесни сътрудничеството в рамките на ЕС и извън него. Тези политики ще отговорят и на нуждите на самата научна общност за по-широк достъп до научна информация.
- (7) Създаването на възможност всички обществени кръгове да взаимодействат по време на даден научноизследователски цикъл подобрява качеството, значението, приемливостта и устойчивостта на иновационните резултати чрез интегриране на очакванията, нуждите, интересите и ценностите на обществото. Свободният достъп е основен елемент от политиките на държавите членки за отговорни научни изследвания и иновации, като резултатите от научните изследвания станат достъпни за всички и се улесни ангажираността на обществото.

(1) COM(2010)2020 окончателен от 3.3.2010 г., адрес в интернет: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:BG:PDF>.

(2) COM(2010) 245 окончателен/2, 26.8.2010 г., адрес в интернет: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:BG:PDF>.

(3) COM(2010) 546 окончателен, 6.10.2010 г., адрес в интернет: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/pdf/innovation-union-communication_en.pdf#view=fit&pagedmode=none.

(4) COM(2007) 56 окончателен, 14.2.2007 г., интернет адрес: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52007DC0056:BG:NOT>.

- (8) Предприятията също ще имат полза от по-широк достъп до резултатите от научните изследвания. По-специално малките и средните предприятия ще подобрят способността си за иновационна дейност. Следователно би следвало политиките за достъп до научна информация да подобрят и достъпа до нея на частните дружества.
- (9) Интернет промени из основи научноизследователската сфера. Научноизследователските общности например изпробват нови начини за описване, удостоверяване, разпространение и съхранение на научни публикации. Необходимо е политиките за научни изследвания и за финансиране да се адаптират към тази нова среда. Следва на държавите членки да се препоръча да адаптират и доразвиват политиките си за свободния достъп до научни публикации.
- (10) Свободният достъп до научноизследователски данни подобрява качеството на данните, намалява необходимостта от дублиране на изследванията, ускорява развитието на научния прогрес и помага в борбата срещу измамите в научната област. В окончателния си доклад „Riding the wave: How Europe can gain from the rising tide of scientific data“⁽¹⁾ („На гребена на вълната: Как Европа може да използва нарастващия поток от научни данни“) през октомври 2010 г. експертната група на високо равнище по научните данни обърна внимание на ключовото значение на споделянето и съхраняването на надеждни данни, получени по време на научния процес. Действие на политиката по отношение на достъпа до данни е следователно належащо и следва да бъде препоръчано на държавите членки.
- (11) Съхраняването на резултатите от научните изследвания е от обществен интерес. По традиция за съхраняването отговарят библиотеките, по-специално националните законни депозитни библиотеки. Обемът на резултатите, получени при изследванията, нараства с невероятна скорост. Необходимо е да се въведени съответните механизми, инфраструктури и софтуер, за да се осъществи дългосрочното съхранение на резултатите от изследванията в цифров вид. Осигуряването на устойчиво финансиране за съхраняване на информацията е от изключително значение, тъй като разходите за грижите за цифрово съдържание са все още сравнително високи. Предвид значението на съхранението за бъдещото използване на резултатите от изследванията, следва на държавите членки да се препоръча създаването на политики в тази област или подобряването на съществуващите такива.
- (12) Политиките, които трябва да разработят държавите членки, следва да бъдат определени на национално или на по-ниско равнище в зависимост от конституционните системи и разпределението на отговорността при определянето на политиките в областта на научноизследователската дейност.
- (13) Наличието на стабилни електронни инфраструктури в основата на системата за научна информация ще подобри достъпа до научна информация и нейното дългосрочно съхраняване. Това може да даде тласък на сътрудничеството при изследванията. Съгласно Съобщение на Комисията „ИКТ — инфраструктури за електронна наука“⁽²⁾ електронните инфраструктури са „среда, в която ресурси за научни изследвания (хардуер, софтуер и съдържание) лесно могат да бъдат споделени и достъпни, винаги когато това е необходимо за подпомагане на по-добри и по-ефективни научни изследвания“. Съответно следва да бъдат препоръчани по-нататъшното развитие на тези инфраструктури и тяхната взаимосвързаност на европейско равнище.
- (14) Постигането на свободен достъп е световен стремеж; това доказват и „Revised strategy on UNESCO's contribution to the promotion of open access to scientific information and research“⁽³⁾ („Ревизирана стратегия на приноса на ЮНЕСКО за насърчаване на свободния достъп до научна информация и изследвания“), както и „OECD Declaration on Access to Research Data from Public Funding“⁽⁴⁾ („Декларация на ОИСР относно достъпа до данни от публично финансирани изследвания“). Би следвало държавите членки да са част от този световен стремеж и да дадат пример като способстват за по-добра, свободно достъпна научноизследователска среда, основаваща се на сътрудничество и взаимодействие.
- (15) Предвид преходния етап на издателския сектор, заинтересованите лица трябва да се обединят в процеса на прехода и да търсят устойчиви решения по отношение на научните публикации.
- (16) На 12 декември 2011 г. Комисията прие пакет от мерки, включващ съобщение относно свободния достъп до данни, предложение за директива за изменение на Директива 2003/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 17 ноември 2003 година относно повторната употреба на информацията в обществения сектор⁽⁵⁾ и нови правила на Комисията по отношение на документите, които съхранява. Пакетът представлява стратегията на Комисията относно свободния достъп до данни, представена в единна съгласувана рамка, съдържаща мерки, една от които е настоящата препоръка.
- (17) Настоящата препоръка се придружава от съобщение, в което Комисията определя своята политика и представата си за свободен достъп до резултатите от научноизследователската дейност. В него са посочени мерките, които ще предприеме Комисията в качеството си на институция, която финансира научни изследвания от бюджета на Съюза.
- (18) Наред с настоящата препоръка и придружаващото я съобщение Комисията приема и Съобщение „Засилено партньорство в рамките на Европейското научноизследователско пространство за отлични постижения и растеж“, в което са посочени основните приоритети за изграждане на Европейското научноизследователско пространство, един от които е оптимизирането на движението и трансфера на научното знание и на достъпа до него,

⁽²⁾ COM(2009) 108 окончателен.

⁽³⁾ <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/images/GOAP/OAF2011/213342e.pdf>.

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>.

⁽⁵⁾ ОВ L 345, 31.12.2003 г., стр. 90.

⁽¹⁾ <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/e-infrastructure/docs/hlg-sdi-report.pdf>.

ПРЕПОРЪЧВА НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ:

Свободен достъп до научни публикации

1. Да определят ясни политики за разпространение на научни публикации, резултат от публично финансирани научни изследвания, както и за свободен достъп до тях. Тези политики трябва да предвиждат:

- конкретни цели и показатели за измерване на напредъка;
- планове за прилагане, в това число и разпределяне на отговорностите;
- свързано с тях финансово планиране.

Да гарантират, че в резултат на тези политики:

- ще бъде осигурен свободен достъп до публикации, резултат от публично финансирани научни изследвания, в най-кратки срокове, по възможност незабавно и при всички случаи не по-късно от шест месеца след датата на публикацията и дванадесет месеца за обществените и хуманитарните науки;
- системите за лицензиране способстват за осигуряването на свободен достъп до научни публикации, резултат от публично финансирани научни изследвания, по балансиран начин, в съответствие с приложимото законодателство по отношение на авторското право и без да ги засягат, и насърчават изследователите да запазят авторските си права, като предоставят лицензи на издателите;
- академичната система за професионално развитие подкрепя и възнаграждава изследователите, които участват в система за споделяне на резултатите от техните изследвания, по-специално като осигуряват свободен достъп до своите публикации, разработват, подкрепят и използват нови, алтернативни модели за оценка на професионалното развитие, критерии и показатели;
- прозрачността се подобрява, по-специално като се информира широката общественост относно споразуменията между обществени институции или групи от обществени институции и издатели за доставка на научна информация. Следва да бъдат включени т.н. „големи сделки“, т.е. пакети от абонаменти за списания на хартиен носител и в електронен формат, предлагани на по-ниска цена;
- малките и средните предприятия, както и независимите изследователи имат възможно най-широк и най-евтин достъп до научни публикации, получени в резултат на публично финансирани научни изследвания.

2. Да гарантират, че институциите за финансиране на научните изследвания, които отговарят за управлението на финансирането на научните изследвания, и академичните институции, които получават публично финансиране, прилагат политиките като:

- определят мерки на институционално равнище за разпространение на научни публикации и за свободен достъп до тях; изготвят планове за изпълнение на равнището на тези финансиращи институции;

— предоставят необходимото финансиране за разпространение (включително свободен достъп) чрез различни канали, включително чрез цифрови електронни инфраструктури, когато е необходимо, както и нови и експериментални методи на комуникация в академичните среди;

— коригират системата за назначаване и оценка на професионалното развитие за изследователите и системата за оценка при отпускането на средства на изследователи така, че тези, които участват в система за споделяне на резултатите от своите изследвания, да бъдат възнаградени. Подобрените системи следва да вземат предвид резултатите от изследванията, предоставени за свободен достъп, и да разработват, подкрепят и използват нови, алтернативни модели за оценка на професионалното развитие, критерии и показатели;

— предоставят насоки на изследователите за това как да работят съобразно политиките за свободен достъп, и по-специално как да управляват своите права за интелектуална собственост, така че да се осигури свободен достъп до техните публикации;

— водят съвместни преговори с издателите, за да получат най-изгодни условия за достъп до публикации, включително използването и повторното им използване;

— осигуряват условия резултатите от публично финансирани научни изследвания да се идентифицират лесно с подходящите технически средства, включително чрез метаданни, свързани с електронните версии на резултатите от научните изследвания.

Свободен достъп до научноизследователски данни

3. Да определят ясни политики за разпространение на научни данни, резултат от публично финансирани научни изследвания, както и за свободен достъп до тях. Тези политики трябва да предвиждат:

- конкретни цели и показатели за измерване на напредъка;
- планове за прилагане, в това число и разпределяне на отговорностите (включително съответното лицензиране);
- свързано с тях финансово планиране.

Да гарантират, че в резултат на тези политики:

— научноизследователски данни, резултат от публично финансирани научни изследвания, ще станат публично достояние и ще могат да бъдат използвани и повторно използвани чрез цифрови електронни структури. Надлежно се вземат предвид всички проблеми, по-специално тези, свързани със закрилата на личните данни, търговската тайна, националната сигурност, законните търговски интереси и правата на интелектуална собственост. Всички данни, ноу-хау и/или информация, независимо от естеството им и от формата, под която се представят, които се държат от частни субекти в рамките на съвместно публично-частно партньорство преди изследователската дейност и са идентифицирани като такива, не попадат в обхвата на това задължение;

- наборите от данни са създадени така, че да могат да бъдат лесно идентифицирани и свързани с други набори от данни и публикации посредством съответните механизми, и се предоставя допълнителна информация, която да позволи тяхното правилно оценяване и използване;
- институциите, които отговарят за управлението на публичното финансиране на научните изследвания, и академичните институции, които получават публично финансиране, съдействат за изпълнение на националната политика като установяват механизми, които предоставят възможност за споделянето на научноизследователски данни и за неговото възнаграждение;
- насърчават се и/или се въвеждат програми за високи степени на обучение на специалисти с нови професионални профили в областта на технологиите за обработка на данни.

Съхранение и повторно използване на научна информация

4. Подобряване на съхраняването на научна информация посредством:
- определяне и прилагане на политики, в това число и разпределяне на отговорностите за съхраняването на научната информация наред със свързаното с тях финансово планиране, с цел да се осигури поддържането и дългосрочното съхранение на резултатите от изследванията (данните от първоначалното изследване и всички останали резултати, включително публикациите);
  - гарантиране на внедряването на ефективна система за депозиране за електронна научна информация, която обхваща първично цифрови публикации, и където е целесъобразно — съответните набори от данни;
  - запазване на хардуера и софтуера, необходими, за да може информацията да се чете и в бъдеще, или системно прехвърляне на информацията върху нови софтуерни и хардуерни среди;
  - създаване на условия за заинтересованите лица да предлагат услуги с добавена стойност въз основа на повторното използване на научната информация.

Електронни инфраструктури

5. По-нататъшно развитие на електронни инфраструктури като основа на системата за разпространение на научна информация като:
- се поддържат инфраструктури за научни данни с цел разпространение на знания; научноизследователските институции и финансиращите организации да обхващат всички етапи на жизнения цикъл на данните. Тези етапи следва да включват придобиване, поддържане, метаданни, произход, постоянни идентификатори, разрешаване, удостоверяване и цялостност на данните. Необходимо е да се разработят методи, които да предоставят общ начин на представяне и боравене с открити данни в различните дисциплини, за да се намали „кривата на научаването“, необходима за достигане на ефективност;
  - се подкрепя развитието и обучението на нови групи от научни експерти в областта на информатиката за

интензивно използване на данни, в това число специалисти, технически сътрудници и мениджъри на данни;

- използване на съществуващите ресурси и надграждане на тях с цел икономическа ефективност и иновации в сферата на инструментите за анализ, визуализацията, средства в подкрепа на вземането на решения, модели и инструменти за моделиране, симулации, нови алгоритми и научен софтуер;
  - подобряване на инфраструктурата за достъп до научна информация на национално равнище и нейното съхранение, както и заделяне на необходимите финансови средства;
  - осигуряване на качество и надеждност на инфраструктурата, включително чрез използването на механизми за сертифициране на хранилищата;
  - осигуряване на оперативна съвместимост между електронните инфраструктури на национално и световно равнище.
6. Осигуряване на полезно взаимодействие между националните електронни инфраструктури на европейско и световно равнище като:
- се съдейства за оперативна съвместимост между електронните инфраструктури, по-специално по отношение на обмена на научни данни, като се вземе предвид придобитият опит по действащи проекти, инфраструктури и софтуер, разработени на европейско и световно равнище;
  - се подкрепят транснационалните усилия за сътрудничество, които поощряват използването и развитието на инфраструктура за информационни и комуникационни технологии за висшето образование и научните изследвания.

Многостранен диалог между заинтересованите страни на национално, европейско и международно равнище

7. Участие в многостранни диалози между заинтересованите страни на национално, европейско и/или международно равнище относно начините за подпомагане на свободния достъп до научна информация и нейното съхранение. Участниците следва да разгледат по-специално:
- начини за свързване на публикациите с данните, за които те се отнасят;
  - начини за подобряване на достъпа и за контролиране на разходите, например чрез съвместни преговори с издателите;
  - нови научноизследователски показатели и библиометрични методи, които да обхващат не само научните публикации, но и набори от данни и други видове резултати от научноизследователска дейност и постиженията на отделния изследовател;
  - нови системи и структури за възнаграждение;
  - поощряване на принципите за свободен достъп и прилагането им на международно равнище, по-специално в рамките на двустранни, многостранни и международни инициативи за сътрудничество.

Структурна координация на държавите членки на равнището на ЕС и проследяване на изпълнението на препоръката

8. Определяне до края на годината на национално референтно звено, чиито задачи ще бъдат да:

- координира мерките, посочени в настоящата препоръка;
- да комуникира с Европейската комисия по въпроси, свързани с достъпа до научна информация и нейното съхранение, по-специално по-доброто определяне на общите принципи и стандарти, мерките за изпълнение и новите начини за разпространение и споделяне на научноизследователска информация в Европейското научноизследователско пространство;
- да докладва за изпълнението на настоящата препоръка.

Преглед и докладване

9. Информирание на Комисията в срок от 18 месеца от публикуването на настоящата препоръка в *Официален вестник на Европейския съюз*, а след това — веднъж на всеки две години, за действията, предприети в изпълнение на отделните елементи, предвидени в настоящата препоръка, в съответствие с формалните изисквания, които подлежат на определяне и приемане. На тази основа Комисията ще извършва преглед на напредъка в различните държави членки на ЕС, за да прецени дали е необходимо допълнително действие за постигане на целите, заложи в настоящата препоръка.

Съставено в Брюксел на 17 юли 2012 година.

За Комисията
Neelie KROES
Заместник-председател